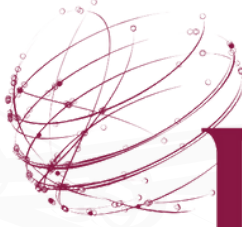

İSRAİL DÜŞÜNCE KURULUŞLARI BÜLTENİ

Nisan 2025

BÖLGE ARASTIRMALARI MERKEZİ
مركز أنقرة للدراسات الإقليمية
CENTRE FOR AREA STUDIES

BAM

İsrail Düşünce Kuruluşları Bülteni Nisan 2025

Yazarlar: Ozan DUR

Editör: Ali İhsan CAN

Yayına Hazırlayan: Abdülkerim YAPRAKCI

Yayın Tarihi: Nisan 2025

Ankara

İsraili Düşünce Kuruluşları Bülteni, başta INSS, BESA ve MITVIM olmak üzere İsrail merkezli araştırma merkezleri tarafından yayınları takip ederek özetlemeyi amaçlamaktadır.

Raporda yer alan ifadeler, ilgili araştırma merkezlerinden yayınlanan analizlerin özeti mahiyetinde olup, BAM'ın görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bölge Araştırmaları Merkezi, Nisan

Bölge Araştırmaları Merkezi

Misyon

Bölge Araştırmaları Merkezi (BAM) başta ülkemizin yakın coğrafyası olmak üzere Türkiye'nin ilgili olduğu bölgelere yönelik uzmanlık anlayışını teamül haline getirmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizin nevi şahsına münhasır jeopolitik konumu ülkemizi yalnızca coğrafi sınırlarına yakın bölgelerin ya da ülkelerin etkisinde değil aynı zamanda coğrafi sınırlarımızın da ötesinde etkilere maruz bırakmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin ilgili olduğu ya da etkilendiği bölgeler üzerine uzmanlık ve nitelikli bir derinlik geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölge Araştırmaları Merkezi de söz konusu bu derinliğin geliştirilmesini özellikle beşerî sermayenin bu hedefler çerçevesinde kalifiye, nitelikli ve etkin bir hale gelmesine katkı sağlamayı önemli bir misyon olarak görmektedir. Bu doğrultuda, çalıştığı bölgenin yalnızca dilini bilmekle kalmayıp o bölgenin 7/24'üne hâkim, ilgili olunan bölgeye dair siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal, kültürel gelişmeleri, makro ve mikro seviyede analiz edebilen beşerî kıymetin yetiştirilmesi merkezin önemli öncelikleri arasında yer almaktadır.

Vizyon

11 Eylül sonrası küresel ve bölgesel seviyede sıklık kazanan sınamalar, hızla gelişen trendler, bu nispette belirsizlik alanlarını artırmıştır. Nitekim bu belirsizlikler ülkemizin yakın coğrafyasında yoğunluk göstermiştir. Hız ve sürpriz anahtar kelimelerinin bağlamsal bir norma dönüştüğü bu olağanüstü dönemde ülkemizin buna karşın bölge bazında uzmanlık anlayışını benimsemesi kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bölge Araştırmaları Merkezi de vizyonunu bu ihtiyaca göre temellendirmekte, bu ihtiyacın kısa, orta ve uzun vadede karşılanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Başkan Trump'ın Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Konusundaki Tutumu: İçsel Çelişki ve Bunun Sonuçları

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Entitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren : Shimon Stein

Amerikan nükleer şemsiyesine uzun süredir güvenen ülkelerin bağımsız nükleer yetenekler geliştirme yönünde karar alması, benzer düşüncede olan diğer ülkelerin bu yaklaşımı meşru görmesine yol açabilmektedir. Bu durum, silahsızlanma hedeflerini daha da erişilmez kılmakta ve Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nın (NPT) geleceğini tehdit edebilmektedir. Türkiye, Suudi Arabistan, Mısır ve İran gibi ülkeler, bu değişen güvenlik dinamikleri doğrultusunda pozisyonlarını yeniden değerlendirme sürecine girebilmektedir.

Trump yönetimi döneminde atılan adımlar, Avrupa ülkelerini Amerikan güvenlik garantilerine dayalı konfor alanından çıkmaya zorlamaktadır. Bu gelişme, küresel nükleer düzen üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. ABD'nin müttefiklerinin, Washington'dan bağımsız caydırıcılık arayışına girmesi halinde, Trump'ın beyan ettiği nükleer silahsızlanma hedefini zayıflattığı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda geliştirilen politikaların, nükleer yayılmayı teşvik etme riski taşıdığı ifade edilmektedir. Bu sürecin, Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal güvenlik çıkarlarına hizmet edip etmediği konusu tartışmaya açık bulunmaktadır.

Tehlike Bölgesi: Demokratlar Arasında İsrail'e Desteğin Azalması

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Entitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren : Theodore Sasson

Amerikan kamuoyunda İsrail'e yönelik partizan ayrışmanın artmakta olduğu gözlemlenmektedir. Yakın tarihli bir ankete göre, Demokratların yalnızca üçte biri İsrail'e olumlu yaklaşırken, Cumhuriyetçilerin beşte dörtten fazlası bu yönde görüş bildirmektedir. Bu fark, dini bağlılığın azalması, artan partizan kutuplaşma ve nesiller arası tutum farklılıkları gibi uzun vadeli eğilimlerle ilişkilendirilmektedir.

2007 yılında kendisini Hristiyan olarak tanımlayan Amerikalıların oranı %78 iken bu oran 2024 yılında %62'ye gerilemiştir. Aynı dönemde, herhangi bir dini bağlılığı bulunmayanların oranı %16'dan %29'a yükselmiştir. Bu grup içerisinde Filistin davasına yönelik sempati daha fazla hissedilmektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda, Demokrat Parti seçmeni içerisinde İsrail'e desteğin azalmakta olduğu ve gelecekte ABD Kongresi'nde İsrail'i öncelik olarak görmeyen vekillerin sayısının artabileceği öngörülmektedir. Demokrat Parti'nin Temsilciler Meclisi'ni ve başkanlığı yeniden kazanma olasılığı, bu eğilimlerin politika yapım sürecine etkisini artırmaktadır. Bu bağlamda, Amerikan Yahudi toplumu açısından da kamuoyu desteğinin azalmasıyla birlikte daha olumsuz bir iklim oluşabileceği değerlendirilmektedir.

Çin'in Gıda Güvenliği: İsrail İçin Zorluklar ve Fırsatlar

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar: Meny Vaknin

Gıda güvenliği, Çin hükümetinin en önemli stratejik öncelikleri arasında yer almaktadır. Başkan Xi Jinping liderliğinde, ileri ve sürdürülebilir teknolojiler kullanılarak gıda üretiminde kendi kendine yeterlilik hedefi benimsenmiş bulunmaktadır. Ancak azalan tarım arazileri, tedarik zinciri aksamaları, iş gücü eksiklikleri ve eskiyen teknolojiler gibi yapısal sorunlar, bu hedefin gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu durum, özellikle tarım, su kaynakları ve çevresel sürdürülebilirlik alanlarında küresel lider konumunda bulunan İsrail için iş birliği fırsatları yaratmaktadır. Mevcut güven eksikliği dikkate alındığında, bu alanlarda yürütülecek iş birliklerinin güvenlik endişeleri içermeyen sektörlerle sınırlandırılması gerektiği ifade edilmektedir. Çin'in beslenme alışkanlıklarındaki değişim, gıda çeşitliliğine ve kaliteye yönelik talebin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca şehirleşmeye bağlı olarak gıda israfında da önemli bir artış yaşanmaktadır. Son yıllarda Çin'de yiyecek kayıp oranının %26'ya ulaştığı belirtilmektedir.

Çin'in bir diğer stratejisi, sınırları dışında tarım arazileri edinmek yönündedir. 2021 yılı itibarıyla Çin'in, Afrika'dan Amerika'ya kadar birçok ülkede yaklaşık 65.000 kilometrekarelik tarım arazisini kontrol ettiği rapor edilmektedir. İsrail, bu bağlamda Çin ile ortak projeler geliştirerek hem ekonomik kalkınmayı destekleyebilmekte hem de iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine katkı sunabilmektedir. Ancak bu iş birliklerinin, ulusal güvenlik ve fikri mülkiyet hakları açısından hassasiyet gösterilerek yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Hayır, bir Filistin Devleti veya Yahudi çoğunluğun olmadığı 'Tek-Devlet' Gerçekliğine; Evet, Sınırlı Egemenliğe Sahip Bir Filistin Varlığının (PELS) Kurulmasına

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Udi Dekel

Batı Şeria'da sınırlı Filistin egemenliğine dayalı önerilen model, İsrail'in mevcut jeopolitik gerçeklerine uygun bir siyasi ve toprak düzenlemesi olarak değerlendirilmektedir.

Genişletilmiş Filistin özerkliği/sınırlı egemenlik modeli önerilmekte olup, bu modelde İsrail'in güvenlik ve sınır kontrolü gibi temel konularda yetkilerini koruması hedeflenmektedir. Sınırlı Egemenliğe Sahip Filistin Varlığı (PELS) olarak adlandırılan bu model, geçici bir çözüm olarak tasarlanmıştır. Model, Suudi Arabistan'ın İsrail ile normalleşme sürecinde talep ettiği Filistin devleti kurulumuna dair siyasi yol haritasına yanıt vermekte ve tarafların tam egemenlik tartışmalarına hazır olup olmadığını test etmektedir. Ancak bu egemenlik, askeri güç veya yetenekleri kapsamamaktadır.

PELS modeli kapsamında İsrail, Filistin nüfusunu yönetmeyecek, ancak siyasi, coğrafi ve demografik ayrım sağlanacaktır. Güvenlik boyutunda ise tam bir ayrım söz konusu olmayacaktır. Filistinlilerin kendi kendini yönetmesine izin verilirken, İsrail'in Yahudi ve demokratik devlet kimliği korunacaktır.

Sınırlı Filistin egemenliği alanı, mevcut A ve B Bölgelerini kapsayacak ve Filistin Yönetimi'nin kontrolünü güçlendirmek amacıyla C Bölgesi'nin %8'ine kadar olan kısmının devredilmesiyle genişletilebilecektir. Bu düzenleme, Batı Şeria'daki Filistin nüfusunun %99'undan fazlasını kapsayacaktır. Ulaşım sürekliliği sağlanacak, belirlenen üretim alanları, tarım arazileri ve taş ocakları bu kapsama dahil edilecektir. Toprak sınırlandırması ve sürekliliği, Filistin kontrolündeki bölge ile İsrail toprakları arasında fiziksel bir sınır ve güvenlik bariyeri oluşturulmasına imkan tanıyacaktır. Ayrıca, insan ve mal hareketlerinin kontrollü şekilde sağlanabilmesi için geçiş noktaları tesis edilecektir.

Gazze Şeridi'ndeki Vektörler Nereye Gidiyor?

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Udi Dekel

Amerika Birleşik Devletleri, bölgedeki duruma yönelik daha geniş kapsamlı bir çözümü mümkün kılacak bir ateşkes sağlama girişiminde bulunmaktadır. Bu ateşkesi, bölgesel bir güvenlik mimarisi inşa etmeye ve İran'a karşı oluşturulacak bir Arap cephesi vasıtasıyla bölgesel direnci artırmaya hizmet edecek biçimde kullanmayı amaçlamaktadır. Mısır, Ürdün ve Suudi Arabistan ise İsrail ile koordineli olarak bölgesel istikrarı sağlamaya çalışmaktadır; ancak Gazze Şeridi'nin istikrarı ve yeniden inşasına yönelik aktif katılımlarını mümkün olduğunca ertelemeyi planlamaktadırlar. Bu aktörlerin Hamas'ı devre dışı bırakma veya Gazze Şeridi'ni silahsızlandırma yönünde gönüllü adımlar atması beklenmemektedir. Buna karşılık, İran ve Hizbullah'ın İsrail'e karşı yıpratma savaşı yürütmeyi sürdürmesi öngörülmektedir. İsrail bakımından ise Gazze'ye yönelik yüksek yoğunluklu bir işgali yeniden başlatma ile Amerikan desteğiyle aşamalı bir çözüm çerçevesi benimseme seçenekleri arasında bir tercih yapması gerekecektir; eğer ikinci yol seçilirse Hamas, meşru varlığını güçlendirmeye ve hayatta kalabilmek için rehinelere devam edecektir.

İran-Rusya Nükleer İşbirliği

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Arkady Mil-Man, Dmitry Kovchegin

Rusya'nın İran ile nükleer enerji iş birliğine dayanan uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Uzun süre boyunca Rusya, İran'ın nükleer silah elde etmesini önlemeye yönelik uluslararası çabalara genellikle yapıcı bir tutumla katkı sağlamıştır. Bu süreçte Rusya, İran ile enerji iş birliğinden doğan stratejik çıkarlarını, ABD ile ilişkileri ve güçlü nükleer silahsızlanma rejimine bağlılığı bağlamında dengelemektedir. Ancak son dönemdeki gelişmeler, Rusya'nın İran'ın nükleer programı konusundaki tutumunu değiştirebilir ve bu durum İran'ın nükleer silah elde etmesine dolaylı olarak destek verebilir niteliktedir.

Ukrayna'daki savaş ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlar ile Batı'ya karşı paylaşılan düşmanlık, Rusya ve İran arasındaki yakınlaşmayı hızlandırmıştır. Savaş, Rusya'nın karşılayamayacağı ölçüde artan geleneksel silah ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede İran, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşı sürdürmesi için gerekli geleneksel silahların kritik tedarikçisi konumuna yükselmiştir. Rusya'nın İran'a olan bu bağımlılığı, İran'ın da Rusya'ya verdiği desteği kendi nükleer silah programını ilerletmek için kullanabilme riskini artırmaktadır.

Halka Yayın: Çin'in İsrail Kamuoyu Üzerindeki Etki Çabaları

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Ofir Dayan

Çin, İsrail kamuoyunu etkilemek amacıyla China Radio International (CRI) kanalıyla radyo yayınları yapmakta; gazeteciler için Çin gezileri, büyükelçilik destekli delegasyonlar ve İsrail medyasında Çin yanlısı makale ve röportajların yayınlanması gibi çeşitli araçlarla yerel medya kuruluşlarıyla iş birlikleri kurmaktadır. Çin'in küresel imajını destekleyen söylemleri teşvik etme çabası sürerken, İsrail kamuoyunun meşru dış etki girişimleri ile halkın bilincini şekillendirmeyi hedefleyen örtülü operasyonları ayırt edebilmesi önem taşımaktadır. Bu nedenle, İsrail medya kuruluşlarının Çin kaynaklı bilgi akışını şeffaflıkla incelemesi; medya ortamındaki aktörleri derinlemesine anlayarak açıklık ve denge sağlaması gerekmektedir. Aynı zamanda, Çin medya kuruluşları ile iş birliğini güçlendirirken her iki yönde dengeli bilgi akışı oluşmasını ve kontrolsüz etkilere karşı tedbir alınmasını sağlayacak eleştirel bir bakış açısı sürdürülmelidir.

Özellikle son bir buçuk yılda, Çin'in İsrail medyası üzerindeki varlığı ve bu varlığın kamuoyu tartışmalarına etkisi yakından takip edilmelidir. İsrail'de Çin yatırımlarını denetlemek üzere mekanizmalar mevcut olsa da (örneğin, Yabancı Yatırımlarda Ulusal Güvenlik Boyutlarını Değerlendirme Danışma Komitesi) medya sektörü hâlen düzenleme dışı kalmaktadır. Bu düzenleme boşluğu, Çin tarafına İsrail kamuoyunu çeşitli kanallarla etkileme fırsatları sunmaktadır. Bu kanallar arasında, Çin ve İsrail medyası aracılığıyla İsrailliler ile doğrudan iletişim kurulması ve İsrailli gazetecilerin Çin mesajlarını kendi kitlelerine ileten Çinli medya kuruluşları ile etkileşime girmesi yer almaktadır.

İsrail-Çin ilişkileri bağlamında, on farklı makale Çin perspektifinden ikili ilişkilerdeki kilit konuları ele alırken, Çin ile ABD arasında bir çekişme yaratarak iki ülkeyi birbirine düşürmeye çalışan yaklaşımlar da eleştirilmiştir.

Çin, ABD ve AB'den sonra İsrail'in üçüncü büyük ticaret ortağı konumundadır; bu nedenle Çin'in politikaları ve söylemleri dikkatle incelenmelidir. Bu bağlamda, İsrailli gazeteci heyetlerinin Çin'e ziyaretlerinin, Çin Büyükelçiliği'nin medya faaliyetlerinin ve CRI'nin İsrail'deki yayın faaliyetlerinin değeri büyüktür. Bu tür faaliyetlerin desteklenmesi ve genişletilmesi gerekmektedir. İsrailli gazetecilerin uygun hazırlıklarla Çin'e ek ziyaretler düzenlemesi ve benzer şekilde Çinli gazetecilerin İsrail'e karşılıklı ziyaretlerinin başlatılması tavsiye edilmektedir. Bu tür etkileşimler, İsrailli gazetecilerin Çin'i ve ikili ilişkilerin potansiyelini daha iyi anlamalarına yardımcı olacak; aynı zamanda Çin kamuoyundaki bazı kesimlerde yaygınlaşan İsrail karşıtı eğilimlerin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

İsrail Savunma Kuvvetleri'nde 'Bir Arkadaş Arkadaşını Getirir' Yaklaşımı? Benzerlik Yanlılığı ve Bunun Bilişsel Sabitlenme Üzerindeki Etkisi

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Ariel Heimann, Kobi Michael

İsrail Genelkurmay Başkanlığı'ndaki kilit pozisyonlara son elli yılda yapılan atamaların ampirik analizi ve tarihsel değerlendirmesi, özellikle Paraşütçüler ve Sayeret Matkal birimlerinden gelen subayların terfilerde ağır bir şekilde temsil edildiği durumlarda belirgin bir benzerlik yanlılığı eğilimi ortaya koymaktadır. Bu benzerlik yanlılığı, liderlerin kendilerine benzer özellikler taşıyan kişileri terfi ettirmeyi tercih etmesiyle bağlantılı olarak "insan çoğaltma" şeklinde tanımlanabilmektedir. Benzer nitelikteki bireyler benzer şekilde düşündüklerinden, bu eğilim eleştirel ve meydan okuyucu düşüncenin azalmasına ve dolayısıyla organizasyonun bilişsel çeşitliliği ile karar alma süreçlerinde daralmaya yol açmaktadır. Ortaya çıkan bilişsel sabitlenme, mevcut bilişsel çerçevenin beklentilerini güçlendirirken bu çerçevenin sorgulanmasına ve güncellenmesine karşı direnç oluşturabilmektedir.

Savaşın Hedeflerine Ulaşmak İçin Üç Stratejik Yol—Biri Tercih Edilebilir

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Tamir Hayman

Askeri stratejinin bir hedefi, Gazze Şeridi'nde alternatif bir sivil yönetim yapısı tesis etmektir; ancak İsrail bu alternatif yönetimin yapısını netleştirememiştir. Diğer bir zorluk, Hamas'ın Müslüman Kardeşler geleneğindeki "direniş" anlayışına sıkı sıkıya bağlı olması ve sadece askeri yöntemlerle ortadan kaldırılamamasıdır. Müslüman Kardeşler hareketi, Batı Şeria, Mısır, Suriye, Ürdün hatta İsrail içinde uzun yıllar varlığını koruyabilmiştir. Bu nedenle, yeni bir sivil yönetim biçimi oluşturulmuş olsa bile, Hamas ve Müslüman Kardeşler unsurlarının Gazze'de varlığını sürdürmeye devam edeceği baştan öngörülebilmıştır. Bu bağlamda çözüm, her zamanki gibi İsrail'in Gazze Şeridi'nin güvenliğini sağlamaya devam etmesi olmaktadır.

Hamas'ın güç kaybetmesi ve iç çöküş olasılığına gelince, örgüt karşıtı halk huzursuzluğunun ilk işaretleri ortaya çıkmıştır; savaşın sona erdirilmesi ve Hamas liderliğinin değiştirilmesi çağrıları yükselmektedir. Ancak bu protesto hareketinin boyutu ve liderliğin kitlelerin öfkesi nedeniyle Gazze'den kaçıp kaçmayacağı konusunda kesin bir değerlendirme yapmak için henüz erken dönemdedir. Bu süreçte, Hamas'ın muhalif unsurlara karşı acımasızca baskı uygulama kararlılığı da gözlenmiştir. Dolayısıyla, bu tür protesto hareketlerinin başarı şansı konusunda şüpheli bir tutum haklı görülmektedir; özellikle Hamas liderliği içinde yaygın olan paranoyanın varlığı da hesaba katıldığında, herhangi bir taban hareketinin büyük olasılıkla sert bir şekilde bastırılacağı beklenmektedir.

Gazze Şeridi İçin Stratejik Alternatifler

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Ofer Guterman

Trump yönetiminin yeni dış politika yönelimlerinin Gazze'deki krizin yönetimini de etkilediği gözlemlenmektedir; bu durum İsrail'in siyasi hareket alanını daraltmakta ve Amerikan yönetiminin çıkar ve direktiflerine bağımlılığını artırmaktadır. Ayrıca yeni yönelimler, Hamas'ın oluşturduğu askeri tehdidin etkisizleştirilmesine kararlılıkla vurgu yapmakta, ancak eşzamanlı olarak Gazze Şeridi'nde savaşın sona erdirilmesiyle birlikte bölgesel barış ve ekonomik refah vizyonlarını da teşvik etme hedefini içermektedir. Bu yaklaşımın, Çin ile küresel hegemonya yarışında ABD'nin stratejileriyle uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Bu koşullar altında, çalışmanın nihai önerisi, askeri ve siyasi eylemleri bir araya getiren çift yönlü bir stratejinin uygulanmasıdır. Bu strateji çerçevesinde bir yandan Hamas'ı ve yeteneklerini zayıflatmayı hedefleyen yoğun ve sürekli bir askeri çaba yürütülmesi; diğer yandan Gazze Şeridi'nde ılımlı bir yönetim alternatifi oluşturulmasını kademeli olarak destekleyen ve askeri çabaların başarısını hızlandıran paralel bir siyasi girişimin devreye sokulması öngörülmektedir.

Önerilen bu strateji, İsrail'de şu anda tartışılan diğer tek boyutlu alternatiflere kıyasla karmaşık görünmekle birlikte, uygulanabilirliği açısından gerçekçi kabul edilmektedir. Diğer yaklaşımların aksine bu stratejinin, Gazze Şeridi'ni geniş bir ulusal çıkar perspektifi içinde şekillendirme potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. Stratejinin temel unsurları arasında, risk ve kaynak yönetimini daha akıllıca ve dengeli biçimde yürüterek Gazze ve diğer alanlardaki güvenlik ihtiyaçları ile ekonomik ve toplumsal gereksinimleri dengelemek; İsrail-Arap çatışmasını sona erdirmeye ve İsrail'in stratejik konumunu tarihsel olarak iyileştirecek bir bölgesel ittifak yaratma fırsatını değerlendirmek; ve Gazze meselesinin İsrail ekonomisi, siyaseti ve toplumu üzerindeki derin etkilerini göz önünde bulundurmaktır.

Hamas'ın Gazze Şeridi'ndeki varlığının ve yönetiminin devamı İsrail için ciddi riskler barındırmaktadır. Bu durum, Batı Negev'de yaşayanların güvenliğine yönelik doğrudan tehdidi sürdürmekte ve bölgedeki toplulukların evlerine geri dönerek yeniden inşa sürecini zorlaştırmaktadır. Ayrıca Hamas, Gazze içinde kendine rakip bir güç bulunmaması nedeniyle direniş ve "sumud" (köklenmiş direnç) temelli bir zafer anlatısını yoğun şekilde yaymaktadır. Bunun yanında Batı Şeria'daki siyasi çözüm arayışları da geri adım atmıştır. Bu şartlar altında, direniş fikrinin Filistin toplumunda daha da kökleşmesi ve Hamas'ın varlığının bu düşüncüyü Orta Doğu genelinde güçlendirmeye devam etmesi olası görünmektedir.

Amerikalıların İsrail'e Yönelik Olumsuz Tutumlarını Ortaya Koyan Endişe Verici Bir Anket

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Theodore Sasson

Pew Araştırma Merkezi tarafından 24–30 Mart tarihlerinde ulusal çapta temsili 3.605 Amerikalı yetişkin üzerinde gerçekleştirilen bir ankete göre, Amerikalıların yarısından fazlası İsrail hakkında olumsuz bir görüşe sahip olduklarını belirtmiştir. İsrail'e yönelik olumsuz tutumdaki artış tüm yaş kategorilerinde gözlemlenmiş olup, hem Cumhuriyetçiler hem de Demokratlar arasında kayda değer bir yükseliş göstermektedir. Genel olarak Amerikalıların %53'ü İsrail'e karşı çok olumsuz veya kısmen olumsuz bir tutum sergilemekte; bu oran 2022'de %42 düzeyindeydi. Özellikle İsrail'e karşı “çok olumsuz” görüş bildirenlerin oranı bu sürede %10'dan %19'a çıkmıştır.

Aynı çalışmada Başbakan Netanyahu'ya yönelik genel güven düzeyindeki düşüş de göze çarpmaktadır; Amerikalıların yalnızca %32'si Netanyahu'nun “dünya meselelerinde doğru olanı yapacağına” inandıklarını belirtmiştir. Pew ve Gallup gibi kurumların raporları uzun dönemli veri toplama çabalarına dayanmakta olup, ABD kamuoyunda İsrail'in konumunun hızlı bir şekilde gerilediğine işaret etmektedir.

Putin, İran'ı Trump'ın Nükleer Ültimatoma Boyun Eğdirmeye İkna Edemez

Kurum: Kudüs Strateji ve Güvenlik Enstitüsü

Tür: Politika Belgesi

Yazar/Seslendiren: Daniel Rakov

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in İran ile nükleer müzakerelerde arabuluculuk teklifini ve Kiev'de bir dış hükümet kurulması önerisini ABD Başkanı Donald Trump'a sunması, Moskova'nın iki paralel dış politika izlediğini göstermektedir. Bu politikaların amacı ABD ile ilişkileri normalleştirmeyi hızlandırmak ve Trump'ın ateşkes girişimlerini geri plana iterek stratejik avantajlar sağlamaktır.

Ukrayna cephesinde ise Rusya, Trump'ın desteğini alarak işgalini kesintisiz bir şekilde sürdürme kararlılığını korumaktadır. ABD, Ukrayna konusunda müzakerelere devam ederken, Putin Rusya-ABD ilişkilerinin normalleşmesini Ukrayna konusundan bağımsız bir şekilde yürütmek istemektedir. Koşulsuz bir ateşkesi kabul etmek yerine Putin geciktirme taktiklerini seçmekte ve Trump'a diğer acil kriz konularında destek teklif etmektedir.

Putin (ve Çin Başkanı Xi Jinping) muhtemelen Tahran'a daha somut kolaylıklar sunacaktır; örneğin ek sivil nükleer reaktörler, ekonomik iş birlikleri veya geleneksel silahlar önerilebilir. Bu bağlamda Rusya'nın müdahalesi, İran ile bir nükleer anlaşmanın sağlanmasında önemli bir rol oynayabilecektir. Ancak bu durumun bir maliyeti bulunmaktadır: Rusya'nın desteğinin boyutu, Trump yönetiminin Ukrayna konusundaki ateşkes görüşmelerini sabote etme eğilimine bağlı olacaktır.

Katar'ın Bir Sonraki Hamlesi: İsrail Neden Stratejisini Yeniden Gözden Geçirmeli?

Kurum: Kudüs Strateji ve Güvenlik Enstitüsü

Tür: Politika Belgesi

Yazar/Seslendiren: Udi Levi

Katar, bir noktada ABD ile İran arasındaki nükleer müzakerelerde arabulucu rolü üstlenerek Amerikalılara ve müttefiklerine destek sunabilir; bu durum Doha'nın uluslararası sahnede ağırlığını artırması için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Halihazırda Katar, İsrail'in nükleer tesislerini uluslararası denetim altına alması gerektiğini savunan bir kampanya yürütmektedir.

Katar'ın büyük ekonomik gücü ve arabulucu rolü dikkate alındığında, uluslararası toplumun onu tamamen dışlaması beklenmemelidir. Doha yönetiminin, imajını zedelemeye yönelik girişimler karşısında hassas bilgileri sızdırma potansiyeli bulunmaktadır. Örneğin, savaşın başında yayımlanan ve etkisi azalmış belgelerin arkasında Katar'ın bulunduğu iddia edilmektedir; benzer şekilde yakın dönemde yayılan skandallarda da Katar'ın rolü olabileceği öne sürülmektedir. Aynı zamanda Katar'ın Müslüman Kardeşler doktrinine uygun hareket ederek küresel baskılar sona erene kadar düşük profilde kalması muhtemeldir.

Mevcut durumda Katar, rehine müzakerelerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Bu nedenle İsrail'in önemli kararlar almadan önce sabırlı olması önerilmektedir. Ancak, İsrail'in politika yapıcılarının ve güvenlik yetkililerinin Katar ile ilişkileri kapsamlı bir stratejik değerlendirmeye tabi tutmaları ve bu ilişkilerin sağlayacağı faydalar ile beraber getireceği güvenlik risklerini dikkatle analiz etmeleri gerektiği vurgulanmalıdır. Hamas açısından Katar stratejik bir müttefik konumundayken, Katar da Hamas'ın konumunu vazgeçilmez olarak görmektedir. Hamas'ın dağıtılmasını savunanların—ki bu hedef başlı başına tartışmalıdır—Katar'ın rolünü de önemle dikkate almaları ve buna göre gereken adımları zaman kaybetmeden atmaları beklenmektedir.

AB-İsrail Ortaklık Konseyi: İsrail'e Sert Eleştirilerle Birlikte İlişkileri Geliştirme Arzusu

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Dr. Maya Sion-Tzidkiyahu

Değişen transatlantik ilişkiler bağlamında —özellikle Trump yönetiminin Ukrayna ve Avrupa'dan uzaklaştığı bir dönemde—Avrupa Birliği mücadele alanlarını seçmek durumunda kalmaktadır. Tüm taraflar için açık olan gerçek, Ukrayna'nın öncelikli konu olması ve Avrupa'nın savunmasını güçlendirmekle doğrudan bağlantılı olduğudur. Mevcut ateşkes koşulları altında Gazze ve Filistin meselesi öncelik sıralamasında daha alt sıralarda kalmaktadır.

Gazze'nin Yeniden İnşası, İsrail'in Bölgeyi Şekillendirme Fırsatı

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Gil Murciano

Bölgesel aktörler, Gazze'nin yeniden inşasında hem büyük potansiyeli hem de acil önemi kavramaya başlamıştır. Yıkımın boyutu, yeniden inşayı tarihin en büyük meydan okumalarından biri haline getirmiş; bölgesel aktörler, özellikle Körfez ülkeleri, tıpkı bir “Marshall Planı” benzeri girişimlerle süreci yönlendirmektedir.

Bölgesel yeniden inşa çabalarına duyulan ilgi, Gazze, Halep ve Lübnan'daki yıkımların giderilmemesinin bir sonraki bölgesel çatışmanın zemininin oluşturulmasına yol açacağı endişesinden kaynaklanmaktadır. Arap devletleri açısından yeniden inşa, öncelikle bölgesel istikrarın sağlanması demektir.

Sahadaki gelişmeler hızlanırken ve projeler şekillenirken, İsrail bölgede yürütülen yeniden inşa çabalarından uzak kalmaktadır. Savaş sonrası Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesinde söz sahibi olabilmek için İsrail'in masada yer edinmesi; yeniden inşa çabalarına öncülük eden Körfez ülkeleri ve diğer bölgesel ortaklarla yeni bir stratejik ortaklık kurmasını gerektirmektedir.

Bu bağlamda, bölgesel yeniden inşa sürecine aktif katılım ve komşularla ilişkilerin yeniden tasarlanması, İsrail hükümetinin mevcut çizgide devam etmesi halinde üstlenmek istemediği bedeller gerektirmektedir: özellikle ilhak ve nüfus transferi yönündeki ideolojik hedeflerden vazgeçmek zorunluluğu öne çıkmaktadır. Bu değişim, İsrail'in yenilenmiş bir bölgesel aktör olarak Ortadoğu'nun geleceğini birlikte tasarlamaya yönelmesi anlamına gelmektedir.

Arap Liderler Kağıt Üzerinde Birleşiyor, Peki Gazze'yi Kim Yeniden İnşa Edecek?

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Elie Podeh

Arap Birliği Zirvesi, Gazze konusundaki müzakerelere kısa vadede etkili bir araç sunamamıştır. Ancak zirvede Hamas'ın yönetimden uzaklaştırılmasına yönelik muğlak bir Arap onayı elde edilerek alternatif bir Filistin yönetim biriminin yolu açılmıştır. Bu onayın sürecin daha gerçekçi bir zemine oturtulmasında uzun vadede önemli olacağı öngörülmektedir. Şu aşamada ise bu hedefe ulaşma yolu belirsizlikle kaplıdır.

İsrail'in Dış Politikası Ahlaki Pusulasını Kaybetti

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Nadav Tamir

İsrail Dışişleri Bakanlığı, kuruluşunun prestijine yaraşmayan yeni politika yönergeleri almaya devam etmektedir. Örneğin Dışişleri Bakanı Gideon Sa'ar'ın Avrupa'daki aşırı sağ partilerle ilişkileri güçlendirme emri, ciddi eleştirilere konu olmaktadır. Söz konusu partiler, neo-Nazi geçmişlerine sahip grupların güncel temsilcileridir. Günümüzde bu partiler, kısmen Müslüman karşıtı söylemlerle öne çıkmakta ancak bu durum onların geçmiş ideolojilerinin üzerini örtmemektedir. Aslında, bu partilerin politikaları altında yatan antisemitik eğilimlerin uygun bir zaman diliminde açığa çıkmaya hazır bir şekilde varlığını sürdürdüğü gözlenmektedir.

Bu partilerle diplomatik ilişkiler kurulması, aşırı sağa ideolojik olarak verdiği destek ve Rusya'nın Ukrayna'daki saldırgan tutumu da göz önüne alındığında uluslararası normlarla çelişen sonuçlar doğurabilmektedir. Bir demokratik toplumun ilkelerini benimseyenlerin, bu tür gelişmelere karşı çıkması beklenebilir.

İsrail, Barış Arayışını Terk Ederek Hamas'ın Kazanmasına İzin Veremez

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Nadav Tamir

Başbakan Benjamin Netanyahu'nun bazı ABD Yahudi kuruluşlarının desteğiyle her Filistinliyi Hamas ile ilişkilendiren söylemi öne çıkardığı gözlemlenmektedir. Bu yaklaşım sonucunda, eski karşıt tavırlarını sakince vurgulayan liderler bile barış sürecindeki başarısızlıklar konusunda İsrail hükümetini tamamen sorumlu tutmaktan kaçınmaya başlamıştır.

Öte yandan, ABD'deki Yahudi toplumunun büyük bir kesimi iki devletli çözümü desteklemekte ve Filistin halkı üzerinde sınırsız kontrolün İsrail'in refahına değil, aksine uzun vadede ahlaki ve stratejik gerilemesine yol açacağı görüşünü benimsemektedir.

Yarının Küresel Otoyolu

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Gabriel Mitchell

Asya'dan Avrupa'ya uzanan Trans-Eurasian ticaret koridoru (IMEC), ABD'nin stratejik öncelikleri arasında yer almaktadır. Hem eski Başkan Joe Biden hem de Donald Trump bu projeyi desteklemektedir. Örneğin Trump, Şubat 2025'te Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile yaptığı görüşmede ABD'nin "tarihin en büyük ticaret yollarından birini inşa etmeye" yardımcı olma taahhüdünü yinelemiştir. IMEC'e verilen iki partili destek, koridorun Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif olabileceği inancına dayanmaktadır. Bu koridorun inşa edilmesi, Doğu-Batı ticaret yollarını güvence altına alırken ABD'nin bölgedeki askeri varlığını azaltmasına olanak sağlayacak ve imzalanan Abraham Anlaşmaları ekseninde bölgenin ekonomik ve siyasi entegrasyonunu artıracaktır.

Öte yandan, İtalya gibi bazı Avrupa ülkeleri de bu projeye özel ilgi göstermektedir; İtalya, IMEC projesine destek veren isimler atamak suretiyle koridora sahip çıkmaktadır. Böylece, İtalya'nın projeye verdiği destek uluslararası iş birliği vurgusunu güçlendirmektedir.

Trump yönetiminin, Avrupa'dan gelen desteği sürdüreceği şekilde, IMEC için özel bir elçi ataması önerilmektedir. IMEC'e üst düzey bir yetkili atanması, ABD'nin sürece liderlik etmesine imkân verecek ve Amerika Birleşik Devletleri ile iş birliği yapmak isteyen şirketleri bölgesel üye devletler ile doğrudan ilişkilendirebilecektir. Ayrıca bu atama, ABD'nin koridorun gelecekteki yönetim ve düzenleyici yapısının şekillendirilmesine aktif olarak katılmasını da kolaylaştıracaktır. Böyle bir çerçeve, kıtalararası çok modlu bir koridorun güvenli ve etkin işletimi için gerekli standartları belirlemede ABD'nin rolünü pekiştirecektir.

IMEC'in doğru bir biçimde yönlendirilmesi halinde ABD'nin bu projeye verdiği destek, yalnızca transatlantik ve uluslararası diyaloga bağlılığını göstermekle kalmayacak, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve küresel yük paylaşımına dayalı yeni bir düzenin oluşumuna da katkıda bulunacaktır.

Ürdün-İsrail Gıda Güvenliği: Potansiyel İş Birliği için Yol Haritası

Kurum: İsrail'in Bölgesel Dış Politika Enstitüsü

Tür: Görüş Yazısı

Yazar/Seslendiren: Dr. Rina Kedem, Dr. Suleiman Halasah, Zafrir Asaf

Ürdün ve İsrail arasında gıda güvenliği alanında iş birliğini güçlendirmek amacıyla bir “Ürdün-İsrail Gıda Güvenliği Konseyi/Forumu” kurulması önerilmektedir. Bu konsey, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve ilgili hükümet bakanlıkları gibi çeşitli paydaşları bir araya getirecektir. Konsey, önerilen gıda güvenliği projelerini belirleme, tasarlama ve uygulama aşamalarında ortak bir platform olarak işlev görecektir ve gerekli ek girişimleri de araştırarak ortak zorlukların üstesinden gelmeyi hedefleyecektir. Aynı zamanda, önceki benzer girişimlerin analizine erişim sağlayarak elde edilen deneyimlerden çıkarılan derslerin kullanılmasını temin edecektir. Koordinasyon ve iletişim boşluklarını kapatmaya yardımcı olacak mekanizmalar geliştirecek; ayrıca bilim ve politika arasındaki etkileşimleri destekleyecek faaliyetlerde bulunacaktır.

Bunun ötesinde, Suudi Arabistan ve BAE gibi Körfez ülkeleri, Ürdün-İsrail gıda güvenliği iş birliğini destekleyebilir ve bu iş birliğinden kazanç sağlayabilirler. Sağlanan destek; Ürdün Vadisi'nde üretilen ürünler için geniş bir tüketici pazarı açmak, gümrük vergilerini indirmek, tarife dışı ticaret engellerini (NTB'leri) kaldırmak ve Körfez ile bağlantılı altyapıları (örneğin İsrail ve Ürdün arasındaki lojistik hatlar) iyileştirmek şeklinde olabilecektir. Ayrıca Körfez yatırımcıları, şirketlerine kredi garantileri veya uygun maliyetli krediler vererek Ürdün Vadisi'ne yatırımı teşvik edebilirler. Tıpkı Katma Değer Vergisi'nden muaf Nitelikli Sanayi Bölgeleri gibi, Ürdün Vadisi de Körfez ülkeleri ve diğer uluslararası aktörler tarafından “serbest ticaret tarım bölgesi” ilan edilebilir. Bu şekilde Ürdün-İsrail iş birliği kapsamında üretilen ürünler daha avantajlı ticaret koşullarına kavuşurken, katılımcı uluslararası taraflar da ekonomik teşviklerden yararlanabilecektir.

İsrail Askerî Teknolojisi ABD Ordusunu Geliştirmeye Nasıl Devam Ediyor?

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: John Spencer, Liam Collins

Amerikan askeri personeli, savaş deneyimi kazanmış İsrailli komutanlarla bir araya gelerek İsrail'in üstün teknolojilerle donanmış ordusunun taktik ve stratejilerini analiz etmiştir. İsrail'in savaş alanındaki başarılarından çıkarılan dersler, ABD askeri doktrinini derinden etkilemiş; bu deneyimler AirLand Battle stratejilerinden "Büyük Beş" olarak adlandırılan silah sistemlerinin (Apache helikopterleri, Bradley Zırhlı Muharebe Araçları, Patriot füze sistemleri, Abrams tankları ve Black Hawk helikopterleri) geliştirilmesine kadar yansımıştır. Bu teknolojik ilerlemeler, hız, ateş gücü ve birleşik kuvvet koordinasyonunu öne çıkaran yeni operasyonel yaklaşımlarla birleşerek modern savaş kavramını yeniden şekillendirmiştir.

O dönemden bu yana, ABD ordusunun İsrail savunma teknolojileriyle süregelen etkileşimi devam etmektedir. Çeşitli İsrailli savunma şirketleri ve araştırma merkezleri; zırh koruma sistemlerinden yapay zeka destekli muharebe çözümlerine kadar birçok son teknoloji ürünü Amerikan ordusunun envanterine katılmaktadır. Bu ürünlerin çoğu, İsrail'in benzersiz güvenlik ihtiyaçları ve kent içi ile asimetrik çatışmalardaki hızlı inovasyon gereksinimlerinden doğmuştur. ABD ordusu da Irak ve Afganistan'daki savaş operasyonları ile dünya genelindeki terörle mücadele görevlerinde İsrail yapımı birçok sistemi kullanmaktadır.

Üç Olay, Tek Endişe: İsrail Ekonomisine Yönelik Bir Tehdit

Kurum: Ulusal Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (INSS)

Tür: Görüş

Yazar/Seslendiren: Tomer Fadlon, Esteban Klor

Son haftalarda İsrail ekonomisini tehdit eden riskler artmakta ve finansal kriz ihtimali yükselmektedir. Bu durumun temelinde üç eş zamanlı gelişme bulunmaktadır: Gazze'deki ateşkesin sona ermesi ve çatışmaların yeniden başlaması; sorunlu bir 2025 bütçe planının onaylanması; ve siyasi istikrarsızlıktır. Siyasi istikrarsızlık, kilit yetkililerin görevden alınması ve yargı reformuna yönelik gelişmelerle kendini göstermektedir. Bu olayların tümü, İsrail hükümetinin mali disiplinine ve özellikle savaşın finansmanına ilişkin birçok soruyu gündeme getirmektedir. İsrail Maliye Bakanlığı tarafından 2024 yılında yapılan bir çalışma, bir yedek er'in aylık ekonomik maliyetinin yaklaşık 48.000 İsrail şekeli seviyesinde olduğunu tespit etmiştir. Ekim 2024'te yayımlanan bir değerlendirmede, İsrail Merkez Bankası Başkanı Prof. Amir Yaron, ultra-Ortodoks erkeklerin zorunlu askere alınmamasının yılda yaklaşık 10 milyar şekel (ülke GSYİH'sinin yaklaşık %0,6'sı) bir ekonomik kayba yol açtığını belirtmiştir. Mart 2025'te yayımlanan 2024 İsrail Merkez Bankası Yıllık Raporu ise yüksek yoğunluklu savaşın yeniden başlaması halinde ek bütçe kesintileri ve vergi artışlarına gidilmesi gerekebileceğine işaret etmektedir.

